

Waar Dizzy en Chet zich thuisvoelden

De Tor zit vijftig jaar op de vertrouwde plek in de Enschedese Walstraat. Het gouden jubileum wordt vanwege corona elders gevierd. Who cares? Jazz leeft in Twente.

Je hoeft geen rekenwonder te zijn om vast te stellen dat Jazzpodium De Tor op de plek waar het zich al vijftig jaar bevindt, niet aan de RIVM-richtlijnen voldoet. Hoeveel mensen kan het Enschedese podium volgens die norm in de twee aan elkaar gekoppelde panden aan de Walstraat tegelijkertijd binnen hebben? Tien? Vijftien?

Daarom wordt het aangekondigde ju-

beljaar, waarin De Tor zijn vijftigjarig bestaan viert, op een andere plek georganiseerd. Ack van Rooyen opent het seizoen op 25 september onder de noemer 'Tor On Tour' in het Mystiektheater even buiten het centrum van Enschede, in een oude textiel fabriek van Rigtersbleek. Daar kan het publiek afstand houden. In het vertrouwde gebouw aan de Walstraat 21 is voorlopig dan maar even geen jazz te horen.

Toen er nog geen virus was, mochten er van de brandweer honderd mensen aanwezig zijn in De Tor. Geregeld kwam het voor dat bij de ingang een schoolbord verontschuldiging liet weten dat er 'geen kip meer bij kan'. Dan werd van de bezoeker in spe verwacht dat die rechtsomkeert maakte, of wachtte tot wel toegelaten publiek eerder naar huis ging.

Peter's Club

Ooit is vastgesteld dat er 280 mensen in De Tor passen. Dat was op 7 januari 1988, bij het concert van Dizzy Gillespie. Hij be-

gon zijn optreden door invoelend mee te delen dat hij nu begreep hoe sardientjes zich moesten voelen. 250 bezoekers hadden dertig euro de man neergeteld om het concert te kunnen bijwonen. Plus nog een mannetje of dertig die niet hoefden te betalen omdat ze optredende muzikant, vrijwilliger, journalist of medewerker van het programma *TROS Sesjun* waren, dat het concert live op de radio uitzond.

Van Gillespie was het een gebaar naar Peter Huijts om naar de kleine club in Enschede te komen. Jazzpromotor Huijts, programmeur van het podium, was tourmanager bij impresario Wim Wigt. Hij was de grote regelneef bij de Europese tournees van Amerikaanse jazzmusici. Hij was geliefd bij de musici voor wie hij werkte. Vaak deden ze hem een plezier door op een vrije avond voor een zacht prijsje op te treden in De Tor, in Amerikaanse jazzkringen liefkozend Peter's Club genoemd. Gillespie zegde Peter Huijts toe dat hij het Enschedese concert op cd mocht uitbrengen, maar het kwam er niet van, want de

ANNINA KOMITA

Vaak deden Amerikaanse jazzmusici Peter Huijts een plezier door op een vrije avond voor een zacht prijsje op te treden in De Tor

trompettist stierf onverwacht in 1993 voor er iets op papier stond. Een deel van het Tor-concert verscheen later op de dubbelcd *The Sesjun Radio Shows*, samen met optredens van Gillespie in Vught, Amersfoort en Laren.

Twee maal stond Chet Baker op de lijst om in De Tor te spelen. De eerste keer, in de nacht van 3 op 4 oktober 1986, was het onderdeel van een handig plan van Peter Huijts. Baker speelde in de Twentse Schouwburg. Een concert dat om negen uur die avond zou beginnen. Huijts had later die avond in De Tor het trio van pianist Robert Jan Vermeulen neergezet met als gastsolist de Belgische saxofonist/fluitist Jacques Pelzer. Een apotheker uit Luik

die ook gold als een van Chet Bakers logeeradressen. Diens aanwezigheid verhoogde de kans aanzienlijk dat de trompettist na afloop van zijn optreden naar De Tor zou komen

Of het concert in de Twentse Schouwburg zou doorgaan, bleek echter ineens onzeker. Baker was er die avond gewoon niet. In de schouwburg werden de omroepberichten steeds dreigender. Eerst werd meegedeeld dat het concert later zou beginnen. Daarna werd aan de bezoekers een kopje koffie aangeboden. Om tien uur werd omgeroepen dat iedereen

zijn geld terugkreeg als Chet Baker niet om half elf binnen was. Vijf minuten vóór het verstrijken van de deadline, strompelde de trompettist binnen. Een verzameling botten in een te dun

vel, schreef ik in dagblad *Tubantia*.

Het concert begon met een paar knorrigestoten op de trompet, waarna Baker het podium weer af ging en zeker vijf lange minuten weg bleef om de ballad zingend af te maken. Later bleek dat hij de vloeistof waarmee hij de ventielen van zijn lang niet gebruikte trompet weer aan de praat had moeten krijgen, had verwisseld met de lijm waarmee hij zijn kunstgebit vastplakte.

**Ook jazzmusici,
hoe beroemd
ook, zijn
gewone mensen.
Dizzy Gillespie
vroeg altijd als
eerste of ze aan
'oude kaas'
hadden gedacht**

Tijdens een concert van tweeënhalf uur met drie muzikanten die hem in alle opzichten buitengewoon ontzagen en zelfs bang leken om zich harder dan op fluisterniveau te laten horen, kreeg Chet Baker langzaam zijn embouchure terug.

In De Tor heerst op dat moment een andere energie. Daar zijn Pelzer, Vermeulen, bassist Tjitze Vogel en drummer Arnoud Gerritse aan hun vierde set bezig als Baker binnenkomt. Na een uurtje pakt hij zijn trompet en speelt met het kwartet een legendarische sessie waarvan de opnamen sinds kort op de website van De Tor zijn te vinden. Nu staat er geen stoel klaar voor de trompettist, zit er geen voorzichtige drummer die de broze legende niet aan het schrikken wil maken. Chet Baker wordt op de huid gezeten, uitgedaagd en

Dizzy Gillespie met gitarist Ed Cherry en saxofonist Sam Rivers, 7 januari 1988

geïnspireerd tot explosief spel. Robert Jan Vermeulen zegt terugblikkend: 'Het mooiste vond ik dat ik constateerde dat Chet en ik eigenlijk gewoon met hetzelfde bezig waren. Dat besef, daar heb ik lang van wakker gelegen.'

Het tweede optreden van Chet Baker in De Tor stond gepland voor 13 mei 1988. De avond ervoor is de trompettist al niet komen opdagen bij het 15-jarig jubileum van *TROS Sesjun*. Bij de ingang van De Tor deelt Peter Huijts de bezoekers mee dat het concert niet doorgaat omdat Baker zoek is. Later blijkt dat hij na een val uit een Amsterdams hotelraam al was overleden.

In De Tor hebben Dizzy Gillespie en Chet Baker dus gespeeld en dan hebben we het nog niet eens over Freddie

Hubbard, Woody Shaw, Jimmy Raney, John Hicks, Barney Kessel, John Scofield, Philip Catherine, Shirley Horn, René Thomas, Dexter Gordon, Johnny Griffin, Dr. Lonnie Smith, Hod O'Brien, Mark Whitfield. Allemaal namen waar ze bij de oprichting in 1970 niet van droomden.

Totale Oecumenische Revolutie

In 1968 had de Oecumenische Jeugdraad twee panden in de Walstraat gehuurd om er een multifunctionele ruimte van te maken. In 1970 was De Tor, een afkorting van Totale Oecumenische Revolutie, een platform voor homo's, Man Vrouw Maatschappij, dienstweigerars, en tevens een expositieruimte. Daar kwam in 1970 een jazzcafé bij.

Als projecteider Martha Haveman op de

Geregeld kwam het voor dat bij de ingang van De Tor een schoolbord verontschuldigend liet weten dat er 'geen kip meer bij kan'

regionale omroep RONO de plannen onthult, vertelt ze over het openingsconcert op 4 september 1970 met de Enschedese groep Some People, die net daarvoor het Loosdrecht Jazzconcours heeft gewonnen. En voor het vervolg heeft ze het over Louis van Dijk, die overigens in die halve eeuw nooit in De Tor heeft gespeeld.

De Tor functioneert vijf jaar als Peter Huijts zich bij het podium meldt. Hij had wel eerder naar de club willen komen, maar hij had geen auto. Hij kon de plek met openbaar vervoer vanuit Neede niet bereiken. Als dat anders is geworden, biedt hij zich aan om als vrijwilliger voor ze te gaan boeken. Hij werkt dan nog bij een electronicabedrijf. Greetje Huijts zegt later over de eerste schreden van haar echt-

genoot op het boekers-pad:

'Mijn vader vroeg hem hoe hij dat dacht te gaan doen. Peter zei dat hij musici gewoon zou opbellen en vragen of ze naar Enschede wilden komen. Mijn vader was verbaasd. Mensen die zo beroemd waren dat ze platen hadden gemaakt, die kon je toch niet zomaar opbellen?'

En dat is iets wat het echtpaar Greetje en Peter Huijts door de jaren wel heeft vastgesteld: ook jazzmusici, hoe beroemd ook, zijn gewone mensen. Dizzy Gillespie vroeg altijd als eerste of ze aan 'oude kaas' hadden gedacht. En Sarah Vaughan was in dat opzicht ook een eyeopener. 'Ze had een

verpletterend optreden gedaan, heel emotioneel. Ze komt de kleedkamer binnen en het eerste wat ze doet is haar schoenen uittrappen. Die rottingen hadden de hele avond ontzettend gekneld.'

Amerikaans kwintet

De Tor is een plek waar veel jazzcarrières zijn begonnen. De huidige voorzitter Willem Habers zegt dat hij van musici als Ben van den Dungen en Jarmo Hoogendijk, Eric Vloeimans en Benjamin Herman hoorde dat ze altijd dankbaar zijn geweest dat Peter Huijts ze in een

Tor-oprichter Martha Haveman onderscheidt Jasper van 't Hof met het Zilveren Torretje

Drummer Eric Ineke met saxofonist Sal Nistico en trompettist Freddie Hubbard, 6 maart 1987

De gebroeders Alexander, Marius en Peter Beets kwamen er als jonge kereltjes uit Groenlo al. Gaven er ook hun eerste concerten als The Beets Brothers

Trompettist Jarmo Hoogendijk, saxofonist Ben van den Dungen en pianist Rob van Bavel, 9 januari 1987

Mijn eerste jazzrecensie

Zit ik daar in De Tor. Vrijdag 27 januari 1984. Ik had al een paar recensies geschreven. Maar deze avond is andere koek. Hier gaat het om de echte jazz: het kwartet van altsaxofonist Lou Donaldson. Mijn matieven om jazzmedewerker te worden bij dagblad *Tubantia* zijn niet zo nobel. Ik wil graag gratis naar concerten. En lp's opgestuurd krijgen lijkt me ook wel aantrekkelijk. Ik zit er enigszins nerveus bij. Het begint al bij de ingang als ik met een zelfbedachte, van een visitekaartje gemaakte perskaart zwaaiend, zeg dat ik van de krant ben. Je ziet ze denken: daar heb je weer zo'n profiteur. Niks betalen en dan aan

het eind van de avond het pand verlaten met een gratis lp onder z'n arm. En dan de volgende dag ook nog eens een betweterig stukje in de krant.

Ik twijfel sterk aan mijn rol. Wil ik dit wel? Vijf jaar op een conservatorium rondgelopen, maar ik kan nog steeds geen noot lezen. En dan moet ik opschrijven hoe altsaxofonist Lou Donaldson staat te blazen? Een man die al veertig jaar in de muziek zit, als het niet langer is? Een complicerende factor is dat mijn chef Peter de Zwaan me heeft toevertrouwd dat hij een groot Lou Donaldson-fan is. Van sommige van diens platen kan hij alle solo's

meefluiten. Stel dat mijn chef – wat hij min of meer heeft beloofd – deze avond ook langskomt? Dat wordt mijn ondergang. Hij heeft klinkend referentiemateriaal. Ik ken Lou Donaldson uit de jazzencyclopedie. Internet heb je nog niet. Jazzplatenzaken zijn er niet in Enschede.

Donaldson zit voor aanvang van het concert heel vuil naar me te kijken vanachter een grote zwarte zonnebril. Je ziet hem denken: 'Daar zit weer zo'n mannetje met een kladblok en een vulpen. Uitvreter. Die gaat opschrijven hoe ik speel. Wat ik fout doe. Als er iemand is die weet hoe ik speel en wat ik fout doe, ben ik dat

zelf. Daar heb ik echt niet zo'n mannetje met een vulpen voor nodig.' Hij kijkt steeds kwader. Ik wil het liefst onder een tafeltje kruipen, maar dat zou niet aan mijn anonimiteit bijdragen. Ik ben blij dat het concert begint. Niet alleen omdat ik dan eindelijk verlast ben van dat akelige oogcontact met Lou Donaldson. Vaoral omdat dan duidelijk wordt dat die man met die zonnebril Lou Donaldson helemaal niet is. Hij blijkt de pianist van dienst: Herman Foster. En die zonnebril heeft hij niet om intimiderend naar al dan niet beginnende jazzrecensenten te kijken, maar omdat hij zo blind is als een mol.

Pianist Misha Mengelberg met bassist Ernst Glerum en drummer Harry Piller, 4 november 1994

Alist Lou Donaldson met pianist Herman Foster (donkere bril) en drummer Victor Jones, 27 januari 1984

vroeg stadium van hun loopbaan de kans gaf in De Tor te spelen.

De gebroeders Marius, Alexander en Peter Beets kwamen er als jonge kereltjes uit Groenlo al. Gaven er ook hun eerste concerten als The Beets Brothers. Om Tor-concerten te kunnen bezoeken en tot het eind te kunnen blijven zonder de laatste bus naar Groenlo te hoeven missen, huurde Marius Beets een kamer in Enschede. De Tor is ook de plek geweest waar Jan Wessels, Rob Horsting, Johan Plomp en Rini Swinkels al vroeg kwamen. Alle vier zijn ze ook muzikaal leider geweest van de huis-big band, de Dual City Concert Band.

Bassist Ruud Ouwehand, die programmeur werd toen Huijts in 2005 plotseling overleed, was ook al als klein ventje in De Tor te vinden. Hij herinnert zich nog een Amerikaans kwintet dat heel heftig en ingenieus stond te spelen. Wie het waren weet hij niet meer; het kan zomaar de band van Philly Joe Jones zijn geweest.

Wat hij zich wel herinnert is dat Peter Huijts midden in een solo tegen hem zei: 'Let op, over precies tweeënhalve minuut is het pauze.'

Dat klopte tot op de seconde. Huijts had meer optredens van de band meegemaakt. Om dat soort tot op de seconde voorbereide muziek in zijn eigen club te voorkomen, bedacht Huijts het format van een vast huisorkest. Na een seizoen met bassist Ruud Ouwehand, drummer Hans Dekker en onder anderen gitarist Peter Tiehuis, vertrok Dekker naar de WDR Big Band in Keulen. Vanaf 1985 was een duo bestaande uit Ruud Ouwehand en gitarist Peter Nieuwerf het vaste huisorkest. Ze hadden elkaar leren kennen op zangavonden van de Enschedese Muziekschool, waar Nieuwerfs echtgenote Ineke Heijliger docent was.

Het duo verzorgde honderden concerten met gastsolisten als Ack van Rooyen, Toon Roos, Piet Noordijk, Bart van Lier, Anton Goudsmit, Soesja Citroen, Arnold

Dooyeweerd, Hermine Deurloo, John Ruocco, Greetje Kauffeld, Rita Reys, Ronald Douglas, Edwin Rutten, Sanny Day & Eddy Doorenbos, Humphrey Campbell, Frans Poptie, Eef Albers, Wim Overgaauw, Jan Menu, Rob van Bavel, Josee Koning, Michael Moore, Bert van den Brink, Ronny Verbiest, Deborah Brown, Adrienne West, John Engels, Dennis Kievit, Ellister van der Molen en Henk Kraaijeveld.

Toen Peter Nieuwerf in 2015 stierf zijn deze sessies in wisselende bezetting maar met een vaste bassist doorgegaan onder de titel: *Ruud Ouwehand presenteert.* ●

www.jazzpodiumdeter.nl
www.jazzkroniekdeter.nl